

11. ODBORNÝ SEMINÁŘ MERCATA LES 16. ÚNORA 2016, HOTEL ATOM, TŘEBÍČ

Již po jedenácté se v Třebíči setkala stovka lesníků v moderních prostorách hotelu Atom, kde společnost MERCATA LES, s. r. o., společně s dalšími partnery připravili odborný seminář na aktuální témata z oblasti lesního a mysliveckého hospodaření. Letos byl soustředěn do tří okruhů: problematika sucha v ČR, péstební opatření, meliorační a zpevňující dřeviny (MZD) a problematika spárkaté zvěře.

Sociální aspekty odborného „setkávání“

Hned v úvodu vystoupil jednatel pořadatelské společnosti MERCATA LES František Polívka a pohovořil o významu setkávání se na takovýchto akcích. Cílem je prezentace vlastních, ale i jiných poznatků a probudit i v mladších kolezích zájem o zvýšení odborné, ale především i společenské úrovně našeho upadajícího lesnického stavu. Zejména mladší generace je uzavřena do jakéhosi málo propustného obalu okolo sebe, kdy má na jedné straně možnost získávat na různých sítích velké množství informací, mnohdy ale kusých a vytržených z kontextu širší problematiky. I když se vždy nějaké řešení najde, přes to zde chybí právě ten sociálně ekonomický rozměr. Společenská úroveň v našem oboru upadá. Doplněna o ekonomickou bezohlednost, která se v posledních dvaceti letech stala normou pro dosažení úspěchu a ovlivnila

tuto generaci. Naštěstí postupně ztrácí sílu i svůj význam. Mladší nastupující generace, která se pomalu začíná prosazovat, je vystavena obdobnému nebezpečí, ale jinak. Moderní informační technologie jsou jejich berličkou bez schopnosti otevřít se a podělit se radostně o všechno, co víme, čemu jsme se naučili. Bez možnosti naslouchat s určitou pokorou těm, kteří se na cestě za poznáním něčemu naučili. A k tomu např. slouží i tato setkání, kde vedle sebe vystupují jak „mladí nadějní“, tak „staří vlci“. Bez chytrých telefonů, facebooků a jiných vyvozeností. Na závěr poděkoval F. Polívka všem spolupořadatelům, kteří se na organizaci semináře finančně podíleli.

I. BLOK Dopady změny klimatu se zaměřením na sucho

S prvním příspěvkem vystoupil profesor Zdeněk Žalud z Cen-

tra pro výzkum globální změny AV ČR Brno. Zaměřil se na základní pojmy přirozené variability a změny klimatu, na vývoj sucha v minulosti, současnosti a v budoucnosti, včetně dopadů na hospodaření.

V první části demonstroval trendy v některých meteorologických prvcích a procesech za posledních 50 let, které se liší od přirozené variability, a proto se objevuje více extrémů. Obsah důležitých plynů se zásadně zvýšil (oxid uhličitý +35 %, metan +140 %, oxid dusný +18 %), čímž dochází k většímu zahřívání atmosféry. Za posledních 25 let se zvýšily emise plynů o 13 %. Změna klimatu ovlivňuje hospodaření v krajinně změnou stanovištních podmínek (rašení, vývoj larev, hnízdění ptáků o 2–3 týdny dříve, postupná změna výrobních oblastí a PLO), mění se výskyt chorob i škůdců (nový výskyt ve vyšších nadmořských výškách, nové invazní druhy, více generací v roce)

a přináší celou řadu hydrometeorologických extrémů v podobě such, povodní a holomrazů (v letech 2011–2015 proběhlo 14 extrémů, které plošně ovlivnily lesní ekosystémy, z toho 9 se týkalo sucha).

V další části se zaměřil na sucho. Rozlišujeme 4 stupně: sucho meteorologické (prší méně, než by mělo, než je dlouhodobý průměr), sucho lesnické – půdní (vegetace má nedostatek vláhy v půdě), sucho hydrologické (méně vody ve vodních tocích a nádržích) a sucho socioekonomické (nižší výnosy, zastaví se doprava vody, voda se musí dovážet). Pokud není sníh, nedoplňuje se podzemní voda. Tři po sobě jdoucí špatné zimy bez sněhu mohou být pro zemědělce a lesníky likvidační. Analýza za 60 let jasně ukazuje tendenci k suchu. Krajina má deficit 500 mm srážek. Pokud se odpařená voda vrací do krajiny, tak během 3–4 dnů, tedy v extrému. Žádná pojišťovna nepojiš-

tuje škody způsobené suchem nebo vytváří záměrně složité podmínky pro pojistné plnění.

České velkoplošné zemědělství je sice efektivní, ale voda se zde nezadržuje. Půda je degradovaná. Chybí nám organická hmota v půdě. Dotační politikou jsme si zlikvidovali zemědělství. Živočišná výroba není dotovaná, proto mizí. V této souvislosti mizí organická hmota na polích, protože se nepěstují pícniny (krmivo). Je potřeba se vrátit k živočišné výrobě. Nikomu se nechce. Rozbili jsme něco, co zde fungovalo. Nová generace to dělat nechce. Náprava bude velmi nákladná. Mění se výrobní oblasti. Na jižní Moravě se kvůli suchu např. přestává pěstovat ječmen.

V roce 2013 MENDELU a CzechGlobe zahájily na základě požadavků AK a Vlády ČR Integrovaný systém sledování sucha pro přesné určování diagnózy (www.intersucho.cz), který slouží k praktickému využití všech hospodářů. Základem je čtvercová síť v rozlišení 500 x 500 m (320 tisíc bodů), kde se každý týden vypočítává aktuální stav na základě pěti pilířů (intenzita sucha a půdní vlhkovost, družice, předpověď sucha, stav porostů očima uživatele, typizace nejvíce postižených regionů). Sledování probíhá ve spolupráci s ČHMÚ a dobrovolníky. Aktuální mapy vyjadřují odchylku od normálního stavu z průměru za posledních 50 let. Podrobněji lze sledovat i stavy v jednotlivých okresech (76) a katastrech (13 tisíc). Družicové snímky monitorují chlorofyl, který informuje o kondici biomasy.

Integrovaný systém poskytuje předpověď sucha až na 10 dní dopředu (přesnost 80 %), tedy jak bude půda nasycená vodou. Uživatel zde nalezne i kumulativní srážky a odhady maximálních teplot i mrazů na 10 dní.

V lesnictví CzechGlobe spolupracoval na projektu kůrovce na Šumavě, pomáhal při soud-

ních sporech při vyhodnocení výsadby lesů z pohledu výše přirozené úmrtnosti z důvodů sucha. Intenzivně publikuje u nás i v zahraničí a má ambici se rozšířit do Evropy.

V ČR jsou připraveny vodohospodářské projekty, které řeší problematiku sucha – dotační tituly na závlahy, nové vodní nádrže (vytipováno 60 vhodných lokalit), soustavy propojených vodních nádrží pro závlahy. Cílem je zadržovat vodu. Novým projektem je řešení poklesu hladiny spodních vod.

V diskuzi účastníci upozornili na nesmyslnou politiku dotací na sucho vázanou na těžbu. Na skutečnost, že se problémy sucha v lese projeví až za dva roky, což se špatně dokazuje. Dalším tématem byla podpora mokřadů a malých rybníků.

Profesor Žalud oponoval, že tyto projekty nic nevyřeší. Každá kapka vody, která spadne na pole, musí zůstat na poli. Než se dostane do nějaké nádrže, je pozdě. Před 200 lety jsme na našem území měli 10x více rybníků.

Ve druhém příspěvku vystoupil Ing. Otakar Schwarz, Ph.D., který informoval o Strategii způsobení se změně klimatu v LH v podmínkách ČR zpracované v r. 2015 MŽP ve spolupráci s MZe, MPO, MMR, MZ a MV a o přípravě Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu (oba materiály řeší i změnu preference druhů a ekotypů lesních dřevin, revizi regulace introdukovaných dřevin, stabilizaci množství uhlíku vázaného v lesních ekosystémech, pozitivní ovlivňování vodního režimu v lesích i širší krajině a vylišení tzv. rizikových oblastí pro určení priorit pro podporu realizace adaptačních opatření). Praktickou realizaci adaptačních opatření uvedl na příkladu lesů Krkonoš.

V oblasti Krkonoš došlo v 80. letech minulého století k rozpadu cca 8 tisíc lesních ekosystémů (6,5 tisíce ha bylo v období

1892–1992 odtěženo holosečně a znovu zalesněno smrkem ne-původních proveniencí). Příčinou byla v minulosti provedená přeměna původních lesů na nestabilní smrkové monokultury často nevhodného genetického původu v kombinaci s vlivem imisní zátěže.

Správa KRNP převzala hospodaření v lesích Krkonoš z majetku státu v roce 1994. Cílem se stalo vytvoření dostatečně velkého území schopného autoregulace (postupně až 53 % lesů národního parku) a na zbylém území KRNP a v ochranném pásmu přírodě blízké obhospodařování lesů zaměřené na záchranu, obnovu a podporu biodiverzity. Pro vytváření prostorově, věkově a druhově diferencovaných lesů jsou využívány přírodní procesy (přirozená obnova a přírodní sukcese včetně samoředění). Úmyslné těžby jsou prováděny zásadně individuálním nebo skupinovým výběrem zajišťujícím trvalý půdní kryt a umožňujícím trvalou maximální produkci dendromasy v celém prostoru lesního porostu (nejen v jedné korunové vrstvě). Jsou revidována a účelně asanována opatření lesotechnických opatření.

Na podporu projektů rekonstrukce smrkových monokultur a vytváření lesů stabilních ve vztahu k měnícím se přírodním podmínkám probíhá v Krkonoších od roku 1993 lesnický výzkumný program, jehož součástí je i identifikace, ochrana a efektivní využívání genetických zdrojů lesních dřevin.

Realizovaná opatření mají mimo jiné i snižovat náklady na obnovu lesa a na pěstební činnost, zvyšovat rezistenci a rezilienci lesů, zvyšovat přírůst, příznivě ovlivňovat vodní režim, snižovat nebezpečí eroze a zmírňovat teplotní extrémy.

Využití přirozené obnovy širokého spektra druhů stanoviště vhodných dřevin a přírodního výběru je zárukou vysoké biodiverzity, a tím i stability lesních

ekosystémů a předpokladem pro jejich samovolnou adaptaci na znečištění ovzduší i na klimatické změny.

V rámci přírodě blízkého obhospodařování lesů Krkonoš bude možné vytěžit a následně i využít více než 100 tisíc m³ dříví ročně. Lesy Krkonoš vážou ve své dendromase každoročně více než 60 tisíc tun atmosférického uhlíku a další je vázán v lesní půdě. Ve vztahu ke změnám klimatu je nutné zamezit odlesňování, snižovat spotřebu energie a zajistit dlouhodobou fixaci uhlíku podporou využívání dřeva ve stavebnictví.

II. BLOK Navyšování podílu MZD z pohledu vlastníka lesa

V dalším bloku vystoupil Martin Fojt ze správy kolowratského majetku v Rychnově nad Kněžnou s modelovým výpočtem, ve kterém se pokusil vyjádřit, zda je žádoucí navyšování podílu MZD z pohledu vlastníka lesa na stanovištích vhodných k pěstování smrku v polohách nad 500 m.

V úvodu konstatoval, že MZD jsou obecně žádoucí prvkem v zastoupení lesních porostů. V seznamu vhodných dřevin k zlepšování druhové skladby dle nařízení vlády 53/2009 Sb. nejsou záměrně zahrnuty MD, DG, JDO, DBČ, BŘ, VJ, KOS, které však zákon o lesích jako MZD považuje. Zastoupení listnatých dřevin v ČR se od roku 1980 zvýšilo o 6,3 %, na celkových 26,3 %. Před dvaceti lety byla neznámým způsobem stanovená doporučená procenta podílu MZD na různých stanovištích. Ekonomická významnost prodeje listnatých sortimentů však v dlouhodobém výhledu hovoří proti započatému trendu. Z 15 milionového etátu (2014) tvořily listnaté sortimenty pouze 2 mil. m³. Zájem o bukovou kulatinu je minimální, budování nových provozů v ČR nebo v sousedních zemích se neočekává.

Z probíhajícího výzkumu v rámci NAZV „Optimalizace využití MZD v lesních porostech“ lze již konstatovat, že některé dřeviny na daných stanovištích nenaplní funkci meliorační či zpevňující, jak je dnes deklarováno. V další části se autor zaměřil na vytvořený modelový příklad, který porovnával v nejrozšířenějších HS na daném LHC (531, 551, 571, 7521 = 2 217 ha) pěstební opatření vedoucí k zachování přirozeného zmlazení buku nebo k potlačování buku a ekonomické dopady na konci obmýti. Modelový příklad vycházel z následujících předpokladů: plocha 1 ha, zastoupení dané dřeviny 100 %, zajištění dle 7 let, obmýti 110 let, ceník sortimentů I. Q 2016 pro BK a SM, zásoby dle dřevin v 11. věkovém stupni, skutečné etáty dřevin, zachování pěstebních opatření, ceny prací z roku 2016. Výsledek měl porovnat náklady, výnosy a zisk na měrnou jednotku.

Výsledky: náklady SM na 1 ha 439 tisíc Kč, náklady u BK na 1 ha 205 tisíc Kč. Výnosy na 1 ha z předmytních a mýtních těžeb SM 640 m³/ha, tj. 1 129 500 Kč na OM, BK 550 m³/ha, tj. 658 000 Kč na OM. Vyhodnocením autor zjistil, že náklady při potlačení přirozené obnovy BK a využití umělé obnovy SM budou sice vyšší o 234 000 Kč/ha, ale výnos z prodeje SM sortimentů bude o 471 000 Kč/ha vyšší než u BK. Zisk u SM je po realizaci 1 ha mýtní úmyslné těžby o 237 tisíc vyšší – cca 0,25 mil. Kč/ha. Na uvedených HS daného LHC (cca 2 200 ha) odpovídá výsledek ve variantě SM vyššímu zisku o 0,521 mld. Kč než v případě varianty BK.

Ze zjištěného modelu vyplynulo:

1. Výrazné zvyšování podílu BK podporou přirozeného zmlazení je v daných HS neekonomické.
2. Dát možnost vlastníkovvi zvolit variantu optimálního obnovního cíle a reálného % MZD

na daném stanovišti i ve vazbě na plnění produkční funkce lesa.

3. Hodnotit ekonomické hledisko MZD ne z hlediska pohledu současnosti či přijatých dotací, ale z pohledu obmýti porostu a očekávaného vývoje trhu a z hlediska potřeb dalších generací vlastníků lesa.
4. Objektivně vyhodnotit situaci na svěřeném LHC a brát ohled na všechny funkce lesa.
5. Cena SM kulatiny a BK paliva je stále neporovnatelná.
6. Nemělo by se docílit změnou druhové skladby lesů jejich znehodnocení pro budoucí generace.
7. Lesníci se nesmí bát hovořit o ekonomice lesních majetků. Ekonomika v hospodářských lesích musí stát na prvním místě před požadavky AOPK.
8. Příspěvky AOPK na podporu MZD ani na potlačování SM v prořezávkách by se neměly stát hlavním důvodem k rozhodnutí o změně v zastoupení dřevin.
9. Existují 20leté výsledky výzkumu, které prokazují v hospodářských lesích vyšší zastoupení cennějších biotopů než v lesích bezzásahových.

Z následné diskuze vyplynulo:

1. V lesním zákoně je uvedeno, že LHP tvoří vlastníci dle platné legislativy.
2. MZD jsou pouze doporučené a záleží na vlastníkovvi, s jakými % MZD do LHP vstoupí. Není problém v HS 45 uvést 0–10 % MZD.
3. AOPK někdy „vydírání“ vlastníky lesa tím, že nedá stanovisko k LHP. Pokud ale nemá oporu v legislativě, odbor státní správy ho přesto schvaluje.
4. Všechny formy vlastnictví jsou si rovny, omezovat vlastníka lze pouze za náhradu.
5. Při omezování hospodaření ze strany AOPK se musí vydat taková rozhodnutí, kde si vlastník může definovat vyšší újmy.

6. Neštěstím je tvorba plánů za nesmyslné částky (160 Kč/ha), kdy se LHP či LHO tvoří od stolu a v počítačovém programu se automaticky zařazuje 25% zastoupení MZD bez znalosti skutečnosti a požadavků vlastníka.

7. Ekonomika hospodaření je závislá na ceně dříví na trhu (kulatiny, vlákniny, KPZ aj.).

8. Již dnes máme na bezmála 685 tisících ha listnáče. V budoucnu nám bude chybět SM.

9. MZE s MŽP na téma listnáčů dlouhodobě prohrává. Nad logickou znalostí občas vítězí politikum.

V závěru tohoto bloku vystoupil Ladislav Šimerda, který na úvod reagoval citátem: „*Celý život jsem pěstoval buk, ale prodával smrkovou kulinu, a když buk, tak za cenu paliva.*“ Následně doplnil informace o výsledky výzkumu, ze kterého by měla vzejít doporučení pro novou legislativu:

1. Zrušení institutu MZD.
2. Zrušení minimálních podílů MZD (vyhl. 83/1996).
3. Zrušení seznamu MZD (příloha č. 6 vyhl. 139/2004).
4. Vlastník nebo lesní hospodář bude volit zastoupení dle doporučených rámcových směrnic hospodaření pro HS.

Následovaly ukázky výzkumu architektiky kořenového systému 40letého porostu v borovém hospodářství. Dřeviny DB, BK, HB, BŘ nevykazovaly výrazný kůlový kořen. Typickými stabilizačními dřevinami se staly pouze BO a JD s výrazně vytvořeným kůlovým kořenem.

III. BLOK Problematika spárkaté zvěře

Ve třetím bloku vystoupil pravidelný účastník semináře Petr Ziegrosser s tématem: „Chce vůbec někdo snižovat stavy černé (ale i jiné) zvěře?“ S tradičním ironickým nadhledem upozornil na vývoj stavů zvěře v ČR, za-

mýsl se nad problémem, kdo a jak by měl situaci řešit a co tato řešení ovlivňuje. Průběžně navrhoval některá odvážná, ale i reálná doporučení.

Z přednášky vyplynulo, že se vývoj stavů od roku 1989 zvyšuje. Pokud se podle statistik stavy jelení zvěře snižují, tak se reálné stavy zatajují. Narůstá sičí a černá zvěř, mírně poklesla zvěř srnčí. Odlov černé zvěře v roce 1990 ve výši 56 tisíc kusů se po 25 letech blíží ke 250 tisícům kusům. Škody rostou a situace je vážná a žádá si řešení. Postupně zhodnotil přístupy institucí, které mají pravomoci změnit situaci v myslivosti – vláda, ministerstvo, státní správa, státní veterinární správa, zemědělci, lesníci, národní parky, veřejnost, myslivci a ČMMJ.

- Pro snížení černé zvěře je potřeba nekrmit, nepřekrmovat a jenom vnadit, přiznat skutečné stavy zvěře, efektivně lovit všemi způsoby (individuálně, chytáky, společnými lovy). Porovnal organizaci lovu u nás (obstavenou leč) a v sousedním Rakousku (naháňka se slíděním). Na závěr upozornil na klesající stav členské základny ČMMJ a nutnost radikálních změn a obnovení silné členské základny. Závěrem nadnesené doporučil opatření pro rok 2016:
1. Jezděte opatrně v noci a pojistěte si auto.
  2. Nakupe si patrony – zvěře je stále více.
  3. Nakupe si větší mrazáky.
  4. Psa v lese pouze na vodítku (nebezpečí Oujezdského chorooby).
  5. Hlíďte si v lese děti (postřelená zvěř broky) a pořídte si kevrlové kalhoty.
  6. Oploťte si kvalitně pozemky – černá zvěř mívá z polí i do obcí.
  7. Nevěřte řečem o tom, že někdo chce snižovat stavy zvěře!

Z Třebíče
Oto Lasák